

пізнішим утворенням. Яким був первісний зміст вертепу наприкінці XVI — у XVII ст., сьогодні важко собі уявити, оскільки перший фольклорний запис відбиває варіант з кінця XVIII ст.

Вірогідність твердження Е.Ізопольського про побутування в Україні наприкінці XVI — у першій половині XVII ст. триповерхової вертепної скриньки посилюється відомостями про триповерховий вертеп на території Білорусі.

Зважаючи на те, що саме у XVI—XVII ст. ляльковий театр набув широкого побутування в країнах Західної Європи і в Польщі, можна вважати цілком вірогідним прихід цього виду мистецтва і на українські землі саме наприкінці XVI ст. Згодом вертеп в Україні зазнав трансформацій і відомий у записах кількох варіантів.

Завдання учням:

Визначте зміст поняття «вертеп».

Розповідь.

Протягом другої половини XVI — першої половини XVII ст. у народному побуті зберігаються й елементи театральних дійств, успадковані від попередньої доби. Водночас шкільний театр в Україні набирає барокових прикмет, причому однією з істотних рис культури стає підкреслена театральність. Театральні елементи були однією з ознак властивого добі бароко синтезу мистецтв, що відбивають суперечливість тодішнього світогляду, поєднання в ньому середньовічної спадщини і пошуків шляхів самовираження людини. Шкільна драма розвивалась у братських школах. Це були веселі побутові сценки, які показували в антрактах великих релігійних драм для розваги глядачів. Такі вистави називалися інтермедіями.

Одними з перших були інтермедії, додані до польської релігійної драми Я. Гаватовича «Усік-

нення голови Іоанна Хрестителя» (1619). під назвами «Продав kota в мішку», «Найкращий сон». Їхні сюжети взяті з українського фольклору, написані вони народною мовою і вперше в українській літературі в них з'являється образ простої людини — селянина.

Завдання учням:

Визначте зміст поняття «інтермедія».

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО.

Колективна робота:

Вчитель організовує історичну вікторину й пропонує учням бліц, за яким кожна команда має на дошці назвати нові явища та риси, що характеризували розвиток фольклору, архітектури, образотворчого мистецтва та музики.

V. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ.

Узагальнення.

Розвиток мистецтва України XVI — першої половини XVII ст., зберігаючи традиції попередніх епох, відзначене збагаченням нових ідей, витворенням незаниханих раніше форм та яскравим проявом національної самобутності. Такі риси його розвитку засвідчують, що в Україні відбувався процес національно-культурного відродження.

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ.

Опрацюйте текст.

Користуючись додатковою літературою, підготуйте повідомлення «Народна поетеса Маруся Чурай».

Ігор КОЛЯДА, канд. істор. наук, доцент

Інститут історичної освіти НПУ імені М.П.Драгоманова

Ніна ЗАГРЕБЕЛЬНА, доцент кафедри методики викладання

історії суспільно-політичних дисциплін ім. М.П.Драгоманова

Олександр КИРІЄНКО, магістр історії, вчитель історії вечірньої школи м. Києва

КИТАЙ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ТА В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XIX СТ. (всесвітня історія, 9 клас)

Методика викладання теми уроку: Китай у другій половині та в останній третині XIX ст. (всесвітня історія, 9 клас)

Мета уроку: ознайомити учнів з становищем Китаю у другій половині XIX ст.

Цільові завдання:

1. Охарактеризувати особливості внутрішньо — та зовнішньополітичного розвитку Китаю у другій половині XIX ст.

2. Визначити причини, хід та наслідки тайпінського повстання, висвітлити процес економічного проникнення західних держав.

3. Розкрити зміст таких понять: лян, напівколонія, сфера впливу, система нерівноправних договорів.

4. Розвивати уміння працювати з різними дже-

релами інформації, аналізувати першоджерела, узагальнювати вивчений матеріал, аргументувати свій погляд на поставлену проблему.

Очікуваний результат.

Після уроку учні зможуть:

1. Працювати з запропонованим варіантом структури розкриття навчального матеріалу підручника (І.Коляда, О.Кірієнко, О.Куриленко «Всесвітня історія. 9 кл.». — К.: Грамота, 2009);

2. Висвітлювати особливості внутрішньо- та зовнішньополітичного розвитку Китаю у другій половині XIX ст.

3. Розуміти та використовувати засвоєні терміни та поняття.

4. Аргументовано висловлювати свій погляд на поставлену проблему.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

Актуалізація опорних знань та мотивація діяльності.

Вчитель у ході вступної розповіді актуалізує знання учнів з минулого навчального року, зосереджуючись на пригадуванні учнями матеріалу з попередніх курсів всесвітньої історії та пропонує відповісти на наступні запитання:

Хто з перших європейців відкрив Китай в епоху Великих географічних відкриттів?

Які суспільні відносини панували в Китаї на кінець XVIII ст.?

Яка династія була правлячою?

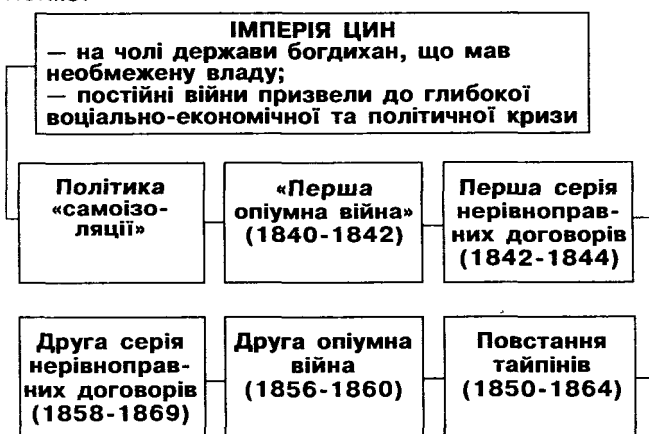
Вивчення нового матеріалу:

1. Опіумні війни та повстання тайпінів.

Перед початком вивчення нового матеріалу вчитель у ході міркування зазначає, що до середини XVIII ст. Китай був високорозвинутою країною багаті і давньої культури. Але з другої половини XVIII ст. імперія Цин вступає у довготривалу кризу. На користь цього свідчать такі аргументи:

- безперервні війни виснажували державну скарбницю;
- економіка та фінанси країни перебували у кризовому стані;
- ведення китайською правлячою династією «політики самоізоляції», що обмежувала контакти із зовнішнім світом;
- відбувалося постійне збільшення податків, що погіршувало матеріальне становище народних мас.

Далі за допомогою хронологічної схеми вчитель розкриває особливості внутрішньополітичного розвитку Китаю та процес проникнення іноземних держав та перетворення Китаю у напівколонію:

2. Політика «самопосилення» та спроба реформ.

Розкриваючи особливості розвитку імперії Цин після поразки у опіумних війнах та тайпінського повстання, вчитель зазначає, що влада розумію-

чи необхідність якнайшвидшого виходу із кризи розпочинає проведення «політики самопосилення». Охарактеризувати її основні складові вчителю допоможе наступна схема:

Зміни в житті та устрої країни, які відбулись у ході проведення «політики самопосилення», вчитель розкриває за допомогою розповіді.

У ході пояснення вчитель розкриває зміст таких понять:

Напівколонія — формально самостійна країна, але значною мірою економічно, політично залежна від більш сильної країни.

Сфера впливу — частина території країни або регіону, на яку поширюється економічний або політичний вплив іншої держави, форма гноблення сильними державами народів залежних країн.

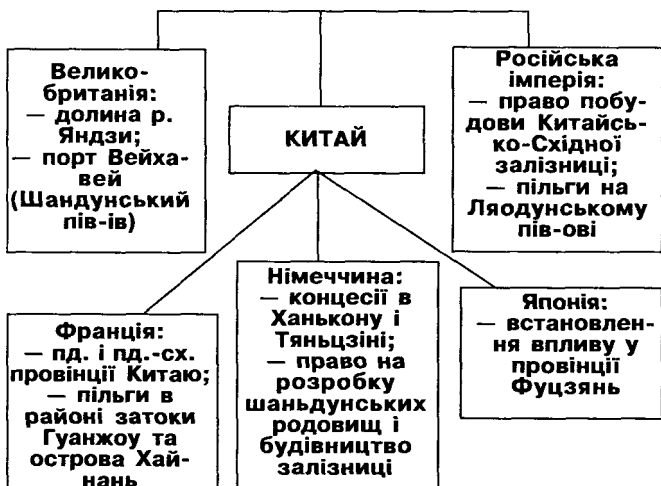
Система нерівноправних договорів — система нав'язаних Китаю провідними капіталістичними державами угод, що значно обмежували його державний суверенітет, перетворюючи його у напівколонію.

Подавши коротку біографічну довідку, вчитель формує уявлення про китайську імператрицю **Ци Сі**:

Майбутня імператриця Ци Сі народилася у впливовій маньчжурській родині. Молода вродлива дівчина в 16 років стає коханкою імператора Сяньфіна і бере собі ім'я Ци Сі — «добродійна принада». Після того, як вона народила сина від «намісника Бога на землі», її було проголошено імператрицею. Поступово Ци-Сі зосереджує у своїх руках всю повноту влади, ставши регентшею при малолітніх правителях Китаю. Залізною рукою вона управляла Китаєм, при цьому без будь — яких докорів сумління витрачала величезні кошти на свої забаганки. Амбітна, високої думки про свої здібності, свавільна та жорстока, зарозуміла імператриця Ци Сі, яку всі боялися за життя, перед смертю сказала своєму зятю, князю Чуню: «*Ось і прийшла до мене старість. Правлячи десятки років країною, я так і не змогла принести їй користі! Ніколи не дозволяйте жінці володарювати у країні!*»

3. Розподіл Китаю на «сфери впливу» та повстання іхетуанів («боксерів»).

За допомогою карти та схеми вчитель характеризує процес розподілу Китаю на «сфери впливу»:

Вивчення руху іхетуанів вчитель організовує самостійну роботу з підручником та пропонує скласти конспект за такою схемою:

- 1) причини повстання іхетуанів;
- 2) хід повстання;
- 3) причини поразки;
- 4) наслідки повстання.

Закріплення вивченого матеріалу:

Вчитель організовує колективну роботу у формі

репродуктивної бесіди за запитаннями:

1. Які причини «опіумних війн»?
2. Які причини породили рух тайпінів? Які його цілі та які він мав наслідки?
3. Розкрийте зміст політики «самопосилення». У чому полягали причини її неспіху?

Підведення підсумків.

Узагальнення вчителя. Таким чином, у другій половині XIX ст. Цинська імперія пройшла через низку невдалих війн з передовими країнами світу та пережила найбільше за все XIX ст. селянське повстання тайпінів, рух іхетуанів. Спроби Цинської династії чинити опір закордонному впливу всередині країни шляхом введення курсу «політики самопосилення» теж зазнали краху і вже на кінець XIX ст. Китай перетворився на напівколонію, продовжуючи рухатися шляхом зовнішньополітичних невдач та поглиблення внутрішньоекономічної кризи.

Домашнє завдання:

1. Опрацювати текст підручника, прочитати вступ,
2. Підготувати відповіді на такі запитання та завдання:
 - 1) чому Китай так і не зміг провести успішної модернізації в останній третині XIX ст.?
 - 2) на контурній карті покажіть морські порти, які Китай мусив відкрити іноземцям за нерівноправними договорами.
 - 3) на контурній карті покажіть райони повстання тайпінів та іхетуанів.
 - 4) обґрунтуйте свою оцінку щодо прогресивності чи безперспективності заходів, здійснених тайпинами в своїй державі, їхніх поглядів на майбутню організацію суспільства.

Світлана ТИМОШЕНКО, вчитель історії Русанівського ліцею

ДИДАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ (6 кл.)

I. Запитання для узагальнюючого повторення.

Тема 1. Стародавній Єгипет — перша цивілізація Стародавнього Сходу.

1. Стародавня назва Єгипту. (Кемет.)
2. Верховний володар в Єгипті. (Фараон.)
3. Пристрій для підйому води на більш високий рівень. (Шадуф.)
4. Найдовша річка світу. (Ніл.)
5. Ім'я бога сонця у стародавніх єгиптян. (Ра.)
6. Споруда для поховання володаря держави. (Піраміда.)
7. Французький учений, який розшифрував і прочитав єгипетське письмо. (Жак Шампольон.)
8. Продовжи приказку: «Вуха хлопчика_____».

(На його спині.)

9. Служителі храмів, що були присвячені окремим богам. (Жерці.)

10. Малюнок форма письма. (Піктографія.)

11. Мармурова чи золота поховальна труна. (Саркофаг.)

12. Фараон — реформатор. (Ехнатон.)

13. Тварина, що символізувала бога сонця. (Жук скарабей.)

14. Низка правителів, які належали до одного роду й успадковували владу один після одного. (Династія.)

15. Рослина, матеріал для письма в Єгипті. (Папірус.)

16. Фантастична істота з тулубом лева та головою людини. (Сфінкс.)

17. Людина на державній посаді. (Чиновник.)